

Майбутній Головнокомандувач УПА опановував мостобудування, здобув фах пілота і заснував першу українську рекламну фірму

Покоління Романа Шухевича — це українські гімназисти та студенти, дуже часто з відомих родин, озброєні не лише патронами, а й добрими знаннями та вірою у свою справу. «Шуха» підпільне членство характеризувало як «105-відсоткового» — більш ніж ідейного, надійного та вірного.

Шухевич став членом Української військової організації у 1923 році, ще учнем 6-го класу гімназії. В один із осінніх вечорів під брамою львівського собору Святого Юра колишній січовий стрілець, а на той час член УВО Петро Сайкевич запряжив «Шуха» та його найкращого приятеля Богдана Підгайного. Мине три роки, і вони здійснять свій перший бойовий чин — 19 жовтня 1926 року на вулиці Львова загине шкільний куратор, відповідальний за знищення українського шкільництва, — Станіслав Собінський.

Характерно, що урядовий комісар Радехівщини, де проживали батьки «Шуха», у «свідоцтві моральності» (характеристиці) студента Шухевича написав: « Роман під час свого проживання в гміні показав себе високоморальним і не дав підстав до нагляду. Судом і поліцією не карався». І хоч Шухевич та Підгайний бездоганно виконали атентат (поліція в протоколі записала, що вбивці мали б бути добрими спортсменами, «бо робили в часі утечі дуже великі кроки»). Легким цей вчинок не був, адже було заарештовано й засуджено на великі терміни (10 і 15 років) цілком невинних хлопців — Василя Атаманчука та Івана Вербицького. Роман Шухевич звернувся до команди УВО з проханням оприлюднити його прізвище як дійсного виконавця атентату, проте Провід організації відмовився від цієї ідеї.

Після закінчення гімназії у 1925 році Шух якийсь час навчався в Данцігу (сучасний Гданськ, Польща) у політехнічному університеті. Відомо, що найбільші успіхи Романа пов'язані з математикою, уроки якої він давав німецьким студентам. А далі повернувся до Львова, де продовжив навчання у львівській Політехніці на дорожньо-мостовому відділі. Шухевича згадують як завжди ввічливо усміненого та модерно вбраного блондина.

Як студента його взяли в офіцерську школу підхорунжих, але через політичну неблагонадійність перевели служити рядовим гарматником в артилерійську частину на Волині. Утім військова освіта майбутнього командира УПА на цьому не завершується — він кілька разів виїздить за кордон, на різноманітні вишкільні курси. Серед іншого, досконало володів шаблею та любив коней, здобув диплом «пілота безмоторового

літання». В одній із мандрівок «Шух» із друзями зауважив на неприступній скелі австрійський прапор, який ніхто не міг зняти ще з часів Першої світової війни. Цю скелю підкорив Роман, змінивши символ колишньої імперії на синьо-жовтий стяг.

Повернувшись з армії, Шухевич під псевдо «Дзвін» потрапляє до новоствореної ОУН. І одружується з донькою священика — Наталею Березинською.

Першим випробуванням молодого сім'ї стала смерть першої доньки — Марти. Через рік, у 1932-му, сім'я пережила нове потрясіння — під час нападу на пошту гине брат Наталки, 20-річний Юрко Березинський, бойовик ОУН. Рік перед тим «Шух» із Юрком спільно спланували й виконали вдалий замах на комісара польської поліції Чеховського, який допик знущаннями над українськими в'язнями. У подальші роки Наталя Шухевич із дітьми проживала в селі Оглядів, у домі батька, а Роман, заангажований у підпільну працю, більшість часу проводив у Львові. Утім сім'я ділитиме всі випробування, які впадуть на плечі майбутнього командира УПА.

На початку 1930-х «Дзвін» очолив бойову реферантуру ОУН. Саме його постать стоїть за найгучнішими атентатами ОУН: убивством радянського дипломата Майлова у 1933 році (як виклик проти Голодомору на Великій Україні) та міністра внутрішніх справ Польщі Броніслава Перацького. Величезна хвиля арештів провідників ОУН не оминула й «Шуха». Довгий час він перебував у концтаборі «Береза Картузька» для українських в'язнів. Володимир Янів, член ОУН, згодом відомий український психолог, який перебував у сусідній камері, згадував, що часто перестукувався через стінку з «Шухом». Одного разу Роман не вийшов на контакт, а пізніше відгукнувся — перепрошував за те, що не зміг відповісти, бо в той час молився. Зрештою «Шух» започаткував традицію спільної для політичних в'язнів ранкової та вечірньої молитви у львівській в'язниці Бригідки. Під час гучного львівського процесу над «Бандерою та товаришами» Шухевича запитали: «Що спонукало підсудного вступити до ОУН? Роман відповів: «Це був наказ мого серця!» Згодом адвокат Степан Шухевич у своїх спогадах запише: «Тих чотири слова викликали таке велетенське враження, що коли б це було можливо, ціла зала загула б від оплесків».

ЦІКАВО ЗНАТИ

Першу й найбільшу рекламну фірму на Галичині «Фама» заснував Роман Шухевич, коли після в'язниці йому заборонили влаштуватись на роботу в державні установи. У бізнесі ще яскравіше проявилися характерні для нього риси: винахідливість і любов до пригод на межі з відчайдушною відвагою. Відділення фірми з'являлись по всій Західній Україні, а рекламні оголошення виходили в газетах Німеччини й Угорщини. «Фама» розміщувала рекламу також на інформаційних плакатах, а невдовзі її кінопродукцію вже демонстрували перед показом фільмів. Окрім офіційної каси, «Фама» мала й «чорну» касу, де відкладались гроші для потреб ОУН.

ДОВІДКА

Історики підраховали, що лише за шість перших років від створення ОУН (1929-34) тодішньою польською владою на Галичині було засуджено 1024 українці (загалом на 2020 років тюрми), присуджено 4 смертні вироки і 16 довічних ув'язнень. Утім підпільна організація швидко поновлювала свою структуру та поповнювалась новим членством.

Газета "Україна Молода", номер 106 за 15.06.2007